

I. UWAGI OGÓLNE

Ustawa Prawo lotnicze definiuje pokazy lotnicze w art. 123 ust. 1a jako „*loty statków powietrznych organizowane dla publiczności w celu zademonstrowania sprzętu lotniczego lub umiejętności pilotów, które nie są: 1. wykonywane wyłącznie w ramach szkolenia lub treningu, 2. organizowane wyłącznie w celach handlowych lub zawodowych*”. Zgodnie z art. 123 ust. 1f ustawy zostaną określone - w drodze rozporządzenia - szczegółowe wymogi bezpieczeństwa podczas organizacji i prowadzenia pokazów (punkt 2) oraz szczegółowe warunki organizacji i prowadzenia pokazów (punkt 3). W rozporządzeniu w sprawie pokazów lotniczych ustawa nakazuje uwzględnienie bezpieczeństwa lotów oraz osób przebywających na pokazach lotniczych, w zależności od rodzaju pokazu i liczby miejsc udostępnionych przez organizatora pokazów.

Ustawa rozróżnia przy tym pokazy lotnicze wymagające uzyskania zgody Prezesa Urzędu oraz pokazy, o których organizator powiadamia Prezesa Urzędu. Pokazy wymagające zgody wyrażonej w drodze decyzji administracyjnej to pokazy organizowane dla publiczności na terenie, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc wynosi 1000 lub więcej (art. 123 ust.1d). Kryterium to jest zbieżne z wymaganiami określającymi tzw. imprezę masową, w rozumieniu ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych. Jeżeli więc organizowane pokazy kwalifikują się jako impreza masowa, to poza spełnieniem wymogów ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, organizator ma obowiązek uzyskania zgody Prezesa ULC. Zgoda ta jest wydawana, jeżeli spełnione będą wymogi bezpieczeństwa, które zostaną określone w rozporządzeniu wykonawczym. Wymogi odnośnie bezpieczeństwa powinny dotyczyć bezpieczeństwa lotów oraz bezpieczeństwa osób przebywających na pokazach. Zaznaczyć należy, że wymogi odnośnie bezpieczeństwa osób na pokazach powinny dotyczyć wyłącznie potencjalnego zagrożenia ze strony statków powietrznych, gdyż wymogi wynikające z zagrożeń organizacji imprezy masowej są materią ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych. W konsekwencji należy przyjąć, że projektowane rozporządzenie powinno odrębnie regulować wymogi bezpieczeństwa oraz zasady organizacji i prowadzenia:

1. pokazów nie wymagających zgody Prezesa ULC,
2. pokazów wymagających zgody Prezesa ULC.

W obu przypadkach należy też uwzględnić, że wymogi powinny być proporcjonalne do rodzaju pokazu i liczby miejsc udostępnionych przez organizatora, zgodnie z wytyczną ustawy.

W przekazanym do konsultacji społecznych projekcie „*rozporządzenia MTBiGM w sprawie wykonywania lotów próbnych i akrobacyjnych oraz organizowania pokazów lotniczych*” (wersja z dnia 25.01.2012 r.) pokazy lotnicze zostały ujęte w przepisach rozdziału 4 i bardzo trudno jest ocenić, które z tych przepisów mają mieć zastosowanie do poszczególnych rodzajów pokazów lotniczych. Ponadto w projekcie znajduje się wiele zapisów, które budzą bardzo poważne wątpliwości. Brakuje też wymogów, które dotychczas obowiązywały, a ich utrzymanie wydaje się niezbędne z punktu widzenia bezpieczeństwa (wymogi dla kierownika pokazów, upoważnienie do pokazów lotniczych dla pilotów).

II. POKAZY WYMAGAJĄCE ZGODY PREZESA ULC

Zakładając, że proponowane zapisy Rozdziału 4 przedmiotowego projektu (poza § 8) dotyczą pokazów lotniczych wymagających zgody Prezesa ULC należy zgłosić szereg bardzo istotnych zastrzeżeń odnośnie tej propozycji:

1. Organizator pokazu lotniczego

Organizatorem pokazu lotniczego jest podmiot przeprowadzający pokazy (zob. definicja organizatora w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych), który właśnie dlatego, że przeprowadza pokazy, jest z tego tytułu odpowiedzialny (a nie na odwrót). W przypadku pokazów nie wymagających zgody Prezesa ULC organizatorem jest podmiot powiadamiający Prezesa ULC o zamiarze prowadzenia pokazów. W pozostałych przypadkach będzie to podmiot występujący z wnioskiem o zatwierdzenie programu pokazu lotniczego, a nie „osoba odpowiedzialna”. To zamiar przeprowadzenia pokazu i zgoda Prezesa ULC (zatwierdzenie programu pokazu) nakłada na organizatora odpowiedzialność „za całokształt działań związanych z organizacją i przebiegiem pokazów”.

2. Kierownik Pokazów

- a) Użyte w projekcie pojęcie „Dyrektor Pokazów” jest błędne i mylące. W dotychczas stosowanym i utrwalonym nazewnictwie, wynikającym z tłumaczenia „Flying Display Director”, za organizację i przeprowadzenie pokazów, przestrzeganie przepisów lotniczych oraz realizację pokazu zgodnie z programem odpowiadał **Kierownik Pokazów** (zob. rozporządzenie z 2003 r.).
- b) Do kompetencji Kierownika Pokazów należą także obowiązki, które w propozycji ULC dedykowane są „**kierownikowi programu pokazów lotniczych**”. Jest to zbędne dublowanie funkcji i może prowadzić do rozmycia zakresów odpowiedzialności. Zresztą w projekcie kompetencje te się mieszają. Powołanie osoby odpowiedzialnej za nadzór nad realizacją programu powinno być tylko i wyłącznie opcją dla dużych pokazów lotniczych, pozostająca w gestii organizatora i kierownika pokazów. Przepisy powinny zatem umożliwić Kierownikowi Pokazów powoływanie personelu pomocniczego, z prawem określenia zakresu delegowanych kompetencji (np. zastępca dyrektora, osoba nadzorująca realizację programu).
- c) Zupełnie zbędne jest przy tym nałożenie obowiązku powołania „**kierownika technicznego**”, gdyż każdy z uczestników ma obowiązek wykonywania lotów na statku powietrznym zdolnym do lotu. Obowiązek ten nakłada zaś na organizatora rolę, za którą odpowiada nadzór lotniczy. Organizator powinien mieć opcję – przy okazji dużych pokazów lotniczych – powołania osób mogących oceniać stan statków powietrznych biorących udział w pokazach (w tym oceniających ich dokumentację przed dopuszczeniem do pokazów). Przy okazji należy zwrócić uwagę, że Kierownik Pokazów nie może odpowiadać za działania obsługi technicznej „w ramach pokazów”, bo odpowiedzialność za działania obsługi ponosi organizacja obsługowa oraz użytkownik statku powietrznego.

- d) Równie zbędne wydaje się nakazanie powołania osoby sprawującej funkcję „**kierownika lotów**”. Kompetencja do wydawania poleceń personelowi uczestniczącemu w lotach pokazowych lub skokach to kompetencja Kierownika Pokazów. Może być ona delegowana na inną osobę, posiadającą uprawnienie radiooperatora oraz odpowiednie doświadczenie. Przy okazji należy zwrócić uwagę na konieczność skoordynowania działań związanych z kierowaniem lotami oraz uprawnień zarządzającego lotniskiem, odpowiedzialnego chociażby za ruch naziemny statków.
- e) W przypadku **Kierownika Pokazów** należy rozważyć – wzorem dotychczas obowiązujących rozwiązań (dyrektora pokazu lotniczego) – konieczność wykazania:
 - doświadczenia lotniczego i organizacyjnego odpowiedniego do rozmiaru planowanej imprezy, w tym ilości statków powietrznych biorących w niej udział,
 - posiadania licencji lotniczej z uprawnieniami instruktorskimi oraz świadectwa radiooperatora w służbie lotniczej.
- f) wyraźnie dopuścić możliwość, aby Kierownik Pokazów powołał osobę odpowiedzialną za jego wsparcie w zakresie bezpieczeństwa lotów, a w razie dużych pokazów lotniczych nawet grupę osób.
- g) Odnosząc się do „**kierownika do spraw bezpieczeństwa**” należy uwzględnić, że są imprezy masowe, gdzie kierownika wyznacza organizator imprezy, a pokaz lotniczy jest tylko uzupełnieniem tej imprezy, więc wyznaczenie kierownika nie powinno być powiązane z organizatorem pokazu.

3. Definicje

- a) **Kategorie statków powietrznych** – definiowane przez prędkość lotu poziomego w określonych zakresach mocy jednostki napędowej powoduje poważne problemy. Kategorie należy zdefiniować przed odesłaniem do Vne lub Vno
- b) **Linia pokazu lotniczego** – powinna dotyczyć każdego lotu pokazowych, a nie dotyczyć lotów akrobacyjnych poza pokazami lotniczymi
- c) **Przelot** – powinien być to lot „po prostej”, a nie ze stałym kursem magnetyczny
- d) **Strefa pokazu** – pojęcie strefa pokazu jest nieprecyzyjne. Powinno się zdefiniować strefę pokazu związaną z wydzieleniem przestrzeni dla potrzeb wszystkich lotów związanych z pokazami (obejmującą także strefę oczekiwania) oraz strefę, w której bezpośrednio wykonuje się loty pokazowe (strefa lotów w czasie pokazu lotniczego)

4. Czasy czynności lotniczych

- a) Wobec zmian dokonanych Nowelizacją prawa lotniczego w zakresie czasu pracy w lotnictwie (wykreślenie delegacji do ograniczania czasu czynności lotniczych poza komercyjnym transportem lotniczym) bardzo wątpliwe jest ograniczenie czasu blokowego lotu lub czynności lotniczych w pokazach lotniczych; proponujemy zastąpić ogólną klauzulą, że program pokazu winien być ułożony tak, aby uwzględniać wpływ zmęczenia załóg na bezpieczeństwo lotów;
- b) Wadliwa definicja „czasu czynności lotniczych” oraz „czasu blokowego lotu pokazowego” obejmuje także odpoczynek między kolejnymi lotami, jeśli załoga nie zakończy lotu w wyznaczonym miejscu postoju.

5. Program pokazów

- a) Cel pokazów lotniczych zawiera się w definicji pokazu lotniczego.
- b) Obowiązek podania imion i nazwisk wszystkich uczestników wydaje się nadmierny, gdyż organizator często nie zna ich do chwili przylotu załóg na pokazy, szczególnie jeśli są to załogi statków państwowych lub firm lotniczych. Podobnie nadmierny wydaje się wymóg „potwierdzenia” uprawnień innych niż cywilne.
- c) Warunki wykonywania lotów w czasie pokazów nie powinny obejmować wszystkich lotów, lecz loty pokazowe (pozostałe loty powinny się odbywać na ogólnych zasadach).
- d) Załączanie opinii służb porządku publicznego i służb ratowniczych jest zbędne, gdyż pokaz podlegający zgodzie Prezesa ULC jest imprezą masową, zatem podlega wymogom ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych.
- e) Wymaganie sporządzenia protokołu ze zmian w programie pokazu jest nadmiernym formalizmem, nie związanym z bezpieczeństwem pokazów. Bieżące zmiany w programie pokazów są rzeczą naturalną, a wymaganie opisywania zmian jest nieuzasadnione. Program jest co prawda zatwierdzony decyzją administracyjną, lecz powinna istnieć możliwość zmian w tym programie odnośnie kolejności czy ograniczenia zakresu poszczególnych elementów pokazów bez ich opisywania w protokole. Nie powinno być natomiast sytuacji, gdy Kierownik Pokazu wprowadza nowe, nie przewidziane programem i niezgodnione elementy.

6. Strefa lotów (pokazu lotniczego)

Brak jest wyraźnego zapisu umożliwiającego wyznaczenie strefy, która częściowo znajduje się nad osiedlami czy skupiskami ludności (a więc wyłączenia z zakazu ustawowego wykonywania lotów nad takimi skupiskami). W konsekwencji niektórych lotniskach nie będzie możliwości wyznaczenia strefy pokazu o długości np. 2,5 km. Postulujemy pozostawienie zapisu „Kierownik pokazu lotniczego wyznacza strefę lotów dla pokazów lotniczych z uwzględnieniem bezpiecznego wykonywania lotów wszystkich typów statków powietrznych biorących udział w pokazie” uzupełnionego o stwierdzenie, że strefa może częściowo znajdować się nad osiedlami lub skupiskami ludności, pod warunkiem, że zostaną określone sposoby ochrony osób trzecich w sytuacjach awaryjnych.

7. Warunki wykonywania lotów w czasie pokazu lotniczego

Nie wiadomo dlaczego projektodawcy chcą nałożyć na Kierownika Pokazów obowiązek „określenia warunków wykonywania lotów w czasie pokazu lotniczego”, dotyczących „ograniczeń dotyczących wysokości, prędkości lotu, dozwolonych manewrów, ograniczeń w eksploatacji statków oraz innych ograniczeń mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa wykonywania lotów podczas pokazu lotniczego, stosownie do aktualnych uprawnień lotniczych członków załogi”. Dotychczas wystarczał ogólny zapis, iż program pokazów lotniczych powinien uwzględniać konieczność zapewnienia bezpieczeństwa ruchu lotniczego oraz ludzi i mienia znajdujących się na ziemi (rozporządzenie z 2003). Przedstawiając program do zatwierdzenia Prezesowi ULC Kierownik Pokazów zawiera w nim wymogi związane z bezpieczeństwem danych pokazów. Należy pozostawić ten ogólny zapis, uzupełniony o obowiązek Kierownika Pokazów do

nadzorowania przestrzegania wymogów bezpieczeństwa określonych w programie pokazów. Natomiast określenie ograniczeń dotyczących wysokości, prędkości czy dozwolonych manewrów” to materia, która powinna być uregulowana w przepisach, przynajmniej jeśli idzie o ograniczenia standardowe, z możliwością odstępstw dla danych pokazów, na wniosek Kierownika Pokazów. Taka też regulacja obowiązywała w Wytycznych Prezesa ULC z 2005 r. i brak jest powodów, dla których należałoby przerzucać na organizatorów kompetencje (i odpowiedzialność) nadzoru lotniczego. Należy więc pozostawić minimalne wymagania bezpieczeństwa dla pokazów lotniczych (projektowane § 31 d6 46), bez nakładania na Kierownika Pokazów obowiązku określania dalszych „warunków wykonywania lotów”. Określenie takich warunków powinno być jedynie możliwością, do uwzględnienia w programie pokazów, jeżeli wymagają tego okoliczności.

8. Upoważnienie pokazu

Brak jest również podstaw, aby rezygnować z regulacji prawnej wymagającej od pilotów wykonujących podczas pokazów akrobację wyczynową lub grupową oraz skoczków spadochronowych uczestniczących w pokazie skoków grupowych indywidualnego **upoważnienia pokazu** wydawanego przez Prezesa ULC (zob. Rozdział 6 Wytycznych z 2005 r.). Propozycja, aby to Kierownik Pokazów określał te uprawnienia zatwierdzając kartę uczestnika pokazu jest nieuzasadniona. Przede wszystkim, odbiega od światowych i europejskich standardów, które nadawanie tego rodzaju uprawnień pozostawiają do kompetencji nadzoru lotniczego. Upoważnienia takie są sprawdzane na pokazach zagranicznych, zatem zaniechanie ich wydawania przez ULC spowoduje znaczne ograniczenie możliwości udziału polskich pilotów w pokazach zagranicznych. Ewentualnie, będą oni występować o zagraniczne upoważnienia pokazu (zob. 3.1 w rozdziale 1 CAP403). Ponadto, propozycja przeniesienia kompetencji i odpowiedzialności za nadawanie uprawnień do wykonywania lotów akrobacyjnych (wyczynowych lub grupowych) na Kierownika Pokazów oznacza faktyczne i prawne przeniesienie uprawnień właściwych władzy lotniczej. Spowoduje to znaczne obawy przed określaniem indywidualnych zezwoleń dla pilotów odnośnie zakresu możliwych lotów akrobacyjnych na pokazach. Dlatego też konieczne jest wprowadzenie odpowiedniej regulacji krajowej dotyczącej tzw. upoważnienia pokazu. W tym zakresie proponujemy oparcie się na dotychczasowych zasadach wynikających z Rozdziału 6 Wytycznych z 2005, z ewentualnym uwzględnieniem zapisów wzorowanych na CAP403 (opracowanie na bazie CAP 403 opracowane przez Śląską Grupę Akrobacyjną w załączeniu). Dodatkowo należy postulować wykreślenie zapisu wymagającego określenia „opisu poszczególnych elementów pokazu lotniczego z określeniem prędkości i wysokości bezwzględnej w poszczególnych fazach lotu”. Jeżeli bowiem dany pilot posiada upoważnienie pokazu, to wymóg aby każdorazowo i szczegółowo opisywał elementy pokazu lotniczego jest wyrazem braku zaufania do jego umiejętności.

9. Uzgodnienia dotyczące przestrzeni i ruchu lotniczego

- a) Proponowany wymóg zgłaszania zamiaru wykonywania pokazów do końca września roku poprzedzającego do ULC i PAŻP (§ 17) zupełnie nie przystaje do realiów pokazów lotniczych. Dlatego wnosimy o usunięcie tego zapisu, ewentualnie pozostawienie ogólnego zapisu, aby

organizator zgłaszał zamiar przeprowadzenia pokazów z odpowiednim wyprzedzeniem, niezwłocznie po podjęciu decyzji o ich przeprowadzeniu.

- b) Wymaganie, aby przesyłać do PAŻP wnioski w sprawie wprowadzenia ograniczeń w przestrzeni powietrznej na co najmniej 90 dni przed planowanym pokazem jest zbędne i wystarczy zachowanie zasad ogólnych związanych z zarządzaniem przestrzenią powietrzną.
- c) Konieczne wydaje się natomiast uregulowanie kwestii kierowania lotami w strefie pokazów lotniczych, gdyż ogólna zasada zapewnienia służby informacji lotniczej oraz informacji ze strony zarządzającego lotniskiem nie jest wystarczająca. Należy zatem precyzyjnie zapisać uprawnienia Kierownika Pokazów związane z kierowaniem lotami, umożliwiając delegowanie tych uprawnień na inne osoby, posiadające np. uprawnienia informatora FIS, AFIS, czy instruktora lotniczego.

10. Odprawa

Brak jest uzasadnienia dla wymogu osobistego udziału każdego pilota w odprawie jako warunku udziału w pokazach. W odprawie może uczestniczyć szef zespołu akrobacyjnego albo dowódca statku powietrznego lub przedstawiciel pilota. Często zdarza się bowiem, że pilot przylatuje w określonym momencie pokazów tylko dla wykonania indywidualnego pokazu. Wymaganie, aby przeprowadzić dla niego indywidualną odprawę, razi formalizmem. Natomiast należy wymagać, aby każdy pilot zapoznał się warunkami wykonywania lotów w trakcie pokazów i zobowiązał się do ich przestrzegania.

11. Pozostałe uwagi

- a) Projekt rozporządzenia ustala „**bezwzględne minimalne wysokości lotów**”, choć wydaje się że chodzi o wysokość względem terenu. Zasadniczo proponowane limity odpowiadają wymogom pokazów lotniczych, jednak nie zezwalają na obniżenie tych minimalnych wysokości. Tymczasem niektóre pokazy (np. wyścigi nad wodą, redbull, etc.) z założenia wymagają niższych, dynamicznych przelotów. Także loty koszące nie mieszczą się w przyjętych kryteriach. Proponujemy wprowadzenie możliwości wydania odstępstwa na loty niższe niż przyjęte w §38, przez Prezesa ULC (jak w przypadku zgody na wykonywanie lotów akrobacyjnych).
- b) Jeżeli chodzi o **odległości strefy pokazów od strefy publiczności**, to dla statków kategorii II i I, proponujemy zmniejszenie odległości odpowiednio do 200 i 300 m, mając na względzie wielkość lotnisk cywilnych (a nie wojskowych). Natomiast śmigłowce oraz wiatrakowce powinny mieć ustaloną strefę jak kategoria III (150 m).
- c) § 19 należy wykreślić lub zmienić. To organizator powinien zapewnić bezpieczeństwo, zatem ma obowiązek, aby na terenie przewidzianym dla publiczności nie sprzedawano przedmiotów typu „balony wypełnione gazem”, czy „materiały pirotechniczne”. Samorząd terytorialny musiałby bowiem wprowadzić zakaz sprzedaży aktem prawa powszechnie obowiązującego na jego terenie, co wymaga publikacji, procedur, etc.
- d) W § 20, obowiązek rejestracji pokazów powinien być nałożony na organizatora (a nie na Kierownika).

- e) Brak jest przepisów przejściowych odnoszących się do pokazów organizowanych w 2012 r. (nie wiadomo zatem, które z przepisów rozporządzenia odnoszą się do tych pokazów). 30 dniowe *vacatio legis* jest przy tym zbyt krótkie, aby organizatorzy pokazów, które są planowane na 2012, mogli przygotować je na nowych zasadach.

III. POKAZY NIE WYMAGAJĄCE ZGODY PREZESA ULC

Z uzasadnienia projektu wynika, że jedynym przepisem jaki ma dotyczyć pokazów, które nie wymagają zgody Prezesa ULC to § 8. Proponowany przepis jest jednak nieuzasadniony, natomiast brakuje określenia w rozporządzeniu minimalnych wymogów odnoszących się do takich pokazów (liczba miejsc udostępniona przez organizatora jest mniejsza niż 1000). Z projektu nie wynika, które z przepisów dotyczących pokazów mają również zastosowanie do pokazów nie wymagających zgody Prezesa ULC. Nie wiadomo np. czy wymogi dotyczące wysokości, czy odległości na pokazach dotyczą pokazów, które nie wymagają zgody Prezesa ULC.

Odnosząc się do § 8, to **wymaganie od organizatora pokazów, które nie są imprezą masową „przeprowadzenia oceny ryzyka operacji lotniczych w ramach pokazów lotniczych” jest nieuzasadnione**. Nie wiadomo czym jest taka ocena, według jakich zasad ją wykonać. Co więcej, organizator takich pokazów powiadamia Prezesa ULC o zamiarze przeprowadzenia pokazów, przekazując program pokazów. Zatem Prezes ULC otrzymując program pokazów, będzie w stanie ocenić, czy pokazy te są zaplanowane profesjonalnie. Jeżeli oceniając program pokazu Prezes ULC poweźmie wątpliwości, wówczas może zażądać wyjaśnień od organizatora pokazu, ewentualnie – zapewnić udział inspektora ULC w trakcie pokazów. Zasadniczą kwestią dla takich pokazów jest określenie w rozporządzeniu wymagań w zakresie programu pokazów. Oczywiście zakres tego programu powinien być odpowiednio węższy niż program dla pokazów wymagających zgody.

Wymóg **pozytywnej opinii właściciela terenu** jest zupełnie nieuprawniony, gdyż Prezes ULC nie jest organem uprawniony do kontroli kwestii cywilnoprawnych. Z mocy zaś przepisów prawa cywilnego organizator ma obowiązek szanować własność (czy inne uprawnienia rzeczowe) i ponosi ewentualne konsekwencje działania naruszającego cudze prawo.

Także wymóg **„pozytywnej opinii wójta, burmistrza czy prezydenta”** wydaje się nieuprawniony, przynajmniej do pokazów organizowanych poza lotniskiem czy lądowiskiem. Wszak po to jest lotnisko czy lądowisko, aby odbywały się na nim loty, w tym pokazy dla publiczności. Wymóg powyższy ma sens wyłącznie w przypadku pokazów organizowanych poza lotniskiem czy lądowiskiem. Nie powinno się jednak wymagać „pozytywnej opinii”, gdyż samorząd terytorialny nie jest ani uprawniony, ani kompetentny odnośnie organizacji pokazów. Wymagać można jedynie stanowiska w tym zakresie, przedkładanego następnie wraz z programem pokazów lotniczych do wiadomości Prezesa ULC.

W przypadku pokazów nie wymagających zgody Prezesa ULC nie powinno się również wymagać **opinii „właściwych służb”**. Powinno wystarczyć powiadomienie tych służb o zamiarze organizacji pokazu, z podaniem ogólnych informacji niezbędnych dla ewentualnej gotowości służb

bezpieczeństwa publicznego/ratowniczych (policja, straż pożarna, pogotowie ratunkowe, inspektor sanitarny) oraz zapewnienie dróg dojazdu/wyjazdu dla pojazdów tych służb. Ponadto, tak jak w dotychczas obowiązujących Wytycznych Prezesa ULC, do oceny dyrektora pokazów należy pozostawić decyzję o zapewnieniu na pokazach bezpośredniego udziału służb ratowniczych.

Jeżeli pokazy takie będą odbywały się w ATZ, wówczas powiadomiona powinna zostać również **instytucja zapewniająca służby ruchu powietrznego**. Tylko w przypadku pokazów organizowanych poza ATZ, powinno być wymagane, aby organizacja pokazu była uzgodniona z instytucją zapewniającą służby ruchu powietrznego.

W przypadku pokazów nie wymagających zgody Prezesa ULC, brak jest podstaw do wymagania **osób funkcyjnych** innych niż Kierownik Pokazów. W przypadku pokazów małych powinna być możliwość łączenia tych funkcji, a także umożliwienia pełnienia funkcji Kierownika Pokazów przez pilota biorącego udział w pokazach. Proponuje się, aby możliwość łączenia funkcji Organizatora i Kierownika dotyczyła pokazów, w których planowane jest mniej niż 7 punktów pokazu (jak w CAP403) oraz nie więcej niż 8 samolotów lub śmigłowców (jak w propozycji ULC). Natomiast możliwość pełnienia funkcji Kierownika przez pilota powinna dotyczyć pokazów, w których planowany jest tylko jeden punkt pokazu, a liczba samolotów/śmigłowców w nich uczestnicząca nie przekracza trzech.

Wystarczającym warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa na pokazach nie wymagających zgody Prezesa ULC powinien być udział Kierownika Pokazów (odpowiedzialnego za ich organizację oraz przebieg oraz bezpieczne przeprowadzenie pokazów).

Kierownik Pokazu – niezależnie od rodzaju pokazu – powinien mieć zapewnioną kompetencję do wydawania poleceń osobom uczestniczącym w pokazach oraz biorących udział w zabezpieczeniu pokazu.

W przypadku pokazów nie wymagających zgody Prezesa ULC, należy koniecznie rozważyć **precyzyjne wskazanie, które z wymagań bezpieczeństwa zawartych w rozporządzeniu mają do nich zastosowanie**, co obecnie nie jest takie oczywiste. Przykładowo można wskazać na następujące regulacje, które powinny mieć zastosowanie na pokazach nie wymagających zgody Prezesa ULC:

1. wyznaczenie strefy pokazu lotniczego (§ 11),
2. określenia bezpiecznej odległości strefy pokazu lotniczego od strefy dla publiczności,
3. określenie minimalnych zasad bezpieczeństwa (zob. § 31-46 projektu)
4. zapewnienie, że loty akrobacyjne będą wykonywane wyłącznie przez pilotów posiadających stosowne uprawnienia,
5. obowiązek zapoznania się uczestników pokazu z programem pokazu lotniczego oraz zasadami wykonywania lotów w ramach pokazu oraz zobowiązania się do ich przestrzegania,

UWAGI AEROKLUBU POLSKIEGO DOTYCZĄCE POKAZÓW LOTNICZYCH

6. obowiązek zapewnienia stosownej łączności oraz wyznaczenia stanowiska kierownika pokazami oraz koordynacji między organizatorem pokazów oraz właściwymi służbami porządku publicznego oraz służbami ratowniczymi,
7. obowiązek uniemożliwienia publiczności dostępu do terenu, nad którym wykonywane są loty,
8. określenie zasad wykonywania skoków spadochronowych w ramach pokazów (§ 28),
9. określenie kompetencji i uprawnień Kierownika Programu (§ 21-22).

IV. PODSUMOWANIE

Projektowane rozporządzenie powinno określać w odrębnych rozdziałach:

1. wymogi bezpieczeństwa obowiązujące na każdym pokazach lotniczych,
2. dodatkowe wymogi bezpieczeństwa dla pokazów wymagających zgody ULC,
3. warunki organizacji i przebiegu pokazów lotniczych nie wymagających zgody ULC,
4. warunki organizacji i przebiegu pokazów lotniczych wymagających zgody ULC,
5. zasady nadawania, utrzymywania i cofania upoważnienia do lotów akrobacyjnych na pokazach lotniczych,
6. przepisy przejściowe na pierwszy rok obowiązywania rozporządzenia.